

Woman in Culture and Arts

Examining the Elements and Effective Characteristics of Iranian Women's Sportswear from the 1996-2020 Olympics Using the Functionalism Theory

Ferasteh Badrkhani¹ | Amirhossein Chitsazian² | Seddigheh Nayefi³

1. Corresponding Author, Master's Student of Art Research, Faculty of Architecture and Art, Kashan University, Kashan, Iran. E-mail: badri652013@gmail.com
2. Assistant Professor of Advanced Art Studies, Department of Information Science, Faculty of Architecture and Art, Kashan University, Kashan, Iran. E-mail: chitsazian@kashanu.ac.ir
3. PhD of Art Research, Isfahan University of Art, Isfahan, Iran. E-mail: seddigheh.nayefi@gmail.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 19 June 2024

Received in revised form: 10 December 2024

Accepted: 6 January 2026

Published online: 1 July 2026

Keywords:

Female Athletes,
Functionalism,
Islamic Sportswear,
Olympics
Sportswear.

ABSTRACT

Clothing is indispensable in sports activities and programs. The descriptive-analytical method and library sources are employed in this article to investigate the formal attire of Iranian women during their seven periods of participation in the Summer Olympics following the Islamic Revolution in Iran. The functionalism theory, which elucidates the relationship between humans and their environment, was employed to analyze the apparel worn by Iranian female Olympians using images from reputable domestic and foreign websites. The content analysis is qualitative, and data, which consists of 62 images of Iranian Olympic women's clothing, have been deliberately chosen. The objectives of this research include the identification of the aesthetic dimension in terms of color and clothing decorations, as well as the resolution of inquiries regarding the influential factors in the design and production of this type of clothing in terms of functionality. The results indicated that the technical and artistic aspects of the design of these garments have been influenced by factors such as religion, the type of sport, culture, and geographical conditions. This research has also revealed the absence of Iranian-Islamic cultural signs in the decoration of clothes, which results in a lack of coherence in the design of clothing, as well as the existence of a superficial view in the aesthetic dimension.

Cite this article: Badrkhani, F., Chitsazian, A. H., & Nayefi, S. (2026). Examining the Elements and Effective Characteristics of Iranian Women's Sportswear from the 1996-2020 Olympics Using the Functionalism Theory. *Woman in Culture and Art*, 18(2), 191-212.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jwica.2026.375758.2044>

© The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jwica.2026.375758.2044>

انتشارات دانشگاه تهران

زن در فرهنگ و هنر

بررسی عناصر و شاخصه‌های مؤثر در طراحی پوشاک ورزشی زنان ایرانی از المپیک ۱۹۹۶ تا ۲۰۲۰ با استفاده از نظریه کارکردگرایی

فرشته بدرخانی^۱ | امیرحسین چیت‌سازیان^۲ | صدیقه نایفی^۳

۱. نویسنده مسئول، دانشجوی کارشناسی ارشد هنر، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: badri652013@gmail.com

۲. دانشیار گروه هنر، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: chitsazian@kashanu.ac.ir

۳. دکتری پژوهش هنر، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: seddigheh.nayefi@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	اهمیت لباس در اجرای فعالیت‌ها و برنامه‌های ورزشی بر کسی پوشیده نیست، در این مقاله لباس‌های رسمی زنان در هفت دوره حضور مسابقات المپیک تابستانی پس از انقلاب اسلامی ایران بررسی می‌شود. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی به کمک منابع کتابخانه‌ای، لباس‌های زنان المپیکی ایران را با استفاده از عکس‌های سایت‌های معتبر داخلی و خارجی تحلیل می‌کند و با توجه به نظریه کارکردگرایی در مورد تبیین ارتباط انسان با محیط خود به ارزیابی این لباس‌ها می‌پردازد. داده‌ها که ۶۲ تصویر لباس زنان المپیکی ایران است، به صورت هدفمند انتخاب شده و تحلیل محتوا نیز از نوع کیفی است. پاسخگویی به سؤالاتی در خصوص عوامل زمینه‌ای تأثیرگذار بر طراحی و تولید این نوع از پوشاک به لحاظ کارکردگرایی و همچنین شناسایی بعد زیبایی‌شناختی از لحاظ رنگ و تزئینات لباس‌ها نیز از اهداف این پژوهش است. نتایج نشان داد عوامل فرهنگ، دین، نوع ورزش و شرایط جغرافیایی بر طراحی این لباس‌ها از لحاظ فنی و هنری تا حدی تأثیرگذار بوده و تغییرات طراحی این لباس‌ها به صورت تدریجی پدیدار شده است. از دیگر یافته‌ها در این پژوهش، وجود دید سطحی در بعد زیبایی‌شناسی و نبود نشانه‌های فرهنگی ایرانی-اسلامی در تزئینات لباس‌ها و نبود انسجام در طراحی آن‌ها است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۰	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۹/۲۰	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۱۶	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۴/۱۰	
کلیدواژه‌ها: المپیک، زنان ورزشکار، کارکردگرایی، لباس ورزشی، لباس ورزشی اسلامی.	

استناد: بدرخانی، فرشته، چیت‌سازیان، امیرحسین، و نایفی، صدیقه (۱۴۰۵). بررسی عناصر و شاخصه‌های مؤثر در طراحی پوشاک ورزشی زنان ایرانی از المپیک ۱۹۹۶ تا

۲۰۲۰ با استفاده از نظریه کارکردگرایی. *زن در فرهنگ و هنر*، ۱۸ (۲)، ۱۹۱-۲۱۲. DOI: <http://doi.org/10.22059/jwica.2026.375758.2044>

DOI: <http://doi.org/10.22059/jwica.2026.375758.2044>

© نویسندگان.

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

لباس ورزشی در اجرای فعالیت‌ها و برنامه‌های ورزشی دارای جایگاه خاص و انعکاس‌دهنده هنر و فرهنگ کشورها است. بازی‌های المپیک براساس یک پیشینه تاریخی و اعتقادی در دوره باستان شکل گرفت (Ramezanezhad, 2011: 154). زنان برای نخستین بار در سال ۱۹۲۴ در بازی‌های المپیک حاضر شدند. ظهور لباس‌های زنانه برای فعالیت‌های ورزشی به موازات از بین رفتن مرزهایی بود که زندگی زنان را در دهه‌های اول قرن بیستم در برمی‌گرفت. با گسترش ورزش در کشورهای اسلامی، زنان مسلمان محجبه نیز تمایل داشتند در رقابت‌های ورزشی ملی و بین‌المللی شرکت کنند. با افزایش نارضایتی‌ها از حذف زنان محجبه در مسابقات ورزشی، از سال ۲۰۰۹ بسیاری از فدراسیون‌های ورزشی ممنوعیت حجاب را برای زنان ورزشکار به شرط رعایت ایمنی برای ورزشکار لغو کردند و این سبب افزایش استقبال ورزشکاران زن مسلمان در المپیک ۲۰۱۲ شد (Cook, 2018). علی‌رغم حضور زنان ورزشکار ایرانی در دوره‌های مختلف المپیک و اهمیت لباس آنان، این مسئله کمتر در مطالعات بررسی و دسته‌بندی شده است. هدف این پژوهش، بررسی و تحلیل پوشاک ورزشی مخصوص زنان المپیکی ایران در میان سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۲۰ است. در این راستا این تحقیق به شناسایی عوامل تأثیرگذار در طراحی این لباس‌ها از منظر کارکردگرایانه می‌پردازد و با توجه به یافته‌های تحقیق، عوامل مؤثر بر طراحی و تولید لباس ورزشی اسلامی-ایرانی به تفکیک ارائه و جمع‌بندی می‌شود. پرسش‌های اصلی مقاله به این شرح است: ۱. روند تغییرات صورت‌گرفته در پوشاک ورزشی زنان ایرانی در دوره‌های المپیک ۱۹۹۶-۲۰۲۰ چگونه است؟ ۲. عوامل زمینه‌ای و مؤلفه‌های کارکردگرایانه مؤثر بر طراحی لباس‌های زنان ورزشکار المپیکی ایران کدام است؟

۲. پیشینه تجربی

در این بخش برخی پژوهش‌ها که مرتبط با لباس ورزشی زنان مسلمان یا ایران است، ارائه می‌شود. در مطالعات داخلی، آسایش و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله «طراحی لباس زنان دوچرخه‌سوار مسلمان (رشته پیست)»، به طراحی لباس مخصوص دوچرخه‌سواری برای زنان ملی‌پوش ایرانی و رفع مشکلات لباس موجود آنان پرداختند. غایب‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله «تدوین شاخص‌های طراحی و تولید لباس ورزشکاران زنان مسلمان در رویدادهای ورزشی» پوشاک زنان مسلمان را از دیدگاه زنان ورزشکار شهرستان مشکین‌شهر بررسی و عوامل مؤثر را شناسایی و اولویت‌بندی کردند.

در مطالعات خارجی، یزید^۱ (۲۰۱۶) در مطالعه «طراحی لباس ورزشی عقیفانه^۲ برای زنان باحجاب جهت راحتی در فعالیت‌های ورزشی روزانه» سه نوع سرپوش و پنج لباس ورزشی برای فعالیت‌های روزانه زنان مسلمان طراحی کرد تا ضمن داشتن مؤلفه‌های حجاب، امکان تحرک کافی و راحتی آنان فراهم باشد. کوک^۳ (۲۰۱۸) در بررسی «سیر تکاملی حجاب در ورزش زنان»، به تشریح مشکلات گذشته زنان مسلمان در فعالیت‌های ورزشی در سراسر جهان پرداخت. در مقاله‌ای دیگر با عنوان «رونمایی نایکی از زنان مسلمان» بحرین والا و اوکانر^۴ (۲۰۱۹) به تجزیه و تحلیل بازاریابی و تبلیغات محصول جدید کمپانی نایکی در بهار ۲۰۱۸ به نام نایکی پرو حجاب^۵ که پوششی برای سر ورزشکاران زن مسلمان است، پرداختند.

به‌طور کلی نظر به تأثیرگذاری و نیز چالش‌های موجود در طراحی لباس ورزشی زنان، تحقیقات گوناگونی، هم در زمینه طراحی لباس ورزشی زنان و هم در حوزه تولید لباس ورزشی زنان مسلمان، انجام شده است. برخی از تحقیقات پیشین به طراحی موردی لباس ورزش خاص زنان مسلمان یا لباس ورزشی پوشیده پرداخته‌اند و تعدادی دیگر به پژوهش‌هایی در زمینه انتظارات زنان مسلمان از لباس ورزشی اختصاص دارند. در هردو گروه این پژوهش‌ها در مورد حدود حجاب زنان در اسلام صحبت و خواسته‌های آنان از لباس‌های ورزشی بیان می‌شود، اما دسته‌بندی خاصی از تغییرات و ویژگی‌های لباس‌های ورزشی زنان ایران ارائه نشده است. همچنین هیچ‌یک از تحقیقات پیشین به بررسی زیبایی‌شناختی و تناسب لباس‌های ورزشی زنان المپیک ایران از منظر کارکردگرایی اختصاص ندارد. نظر به موارد یادشده و فرازونشیب‌های وضعیت پوشش ورزشکاران زن در سال‌های گذشته، انجام چنین پژوهشی بایسته به نظر می‌رسد.

۳. مبانی نظری

از آنجا که پوشاک برساخت و نمایانگر محیط‌زیست جغرافیایی، اجتماعی، باورها و ارزش‌های فکری و فرهنگی جوامع است، بایسته است که با رویکرد جامعه‌شناختی فرهنگی به توصیف و تحلیل آن می‌پردازد. در مطالعات جامعه‌شناسی، کارکردگرایی از نظریاتی است که می‌توان از آن در مطالعه لباس‌ها آن‌ها بهره گرفت. در پژوهش حاضر، نظریه کارکردگرایی در تحلیل لباس ورزشی زنان

1. Muhammad Ghufron Yazid

2. modest

3. Keristen J. Cook

4. Bahrainwala & O'Connor

5. Nike Pro Hijab

ایرانی مدنظر قرار گرفته است. رویکرد کارکردگرایی این است که روابط بین عوامل ساخت‌ها را کشف کند تا مشخص شود چگونه این روابط شکل نظام به خود می‌گیرد (Skidmore, 2013: 50). موجودیت کارکردها گویای وجود یک غایت و وجود این غایت گویای ضرورت وجود آن کارکردها و درنهایت آن عناصر است (Ritzer, 2010: 144). کارکردگرایی بر آن است که انسان مانند شیء و پدیده‌های اجتماعی مثل پدیده‌های طبیعی دارای وجود مستقل و قانونمند هستند و کار دانشمند اجتماعی، کشف قوانین حاکم بر آن‌ها است. به همین دلیل، از آن به رهیافت قانون‌بنیاد تعبیر می‌شود که بر تحقیق روشمند، نظام‌مند و براساس اصول دقیق علمی در علوم طبیعی تأکید می‌ورزد (Gouldner, 2004: 11, 17, 44). یکی از کارکردهای اساسی فرهنگ، ایجاد هویت متمایز گروهی است که مجموعه نشانه‌ها، نمادها و آثار خاص خود را در هر گروهی پدید می‌آورد و به وسیله آن اعضای هر گروه، خود را از اعضای گروه دیگر متمایز خواهند پنداشت (Salehiamiri, 2013: 45). از نظر کارکردگرایی، در تمامی تمدن‌ها هرگونه آداب و رسوم، هر مشی و باوری، نوعی کارکرد و وظیفه‌ای حیاتی دارد که جزو ضروری دستگاه است (Salehiamiri, 2013: 52). براین اساس استفاده از این روش در تبیین روابط انسان و پدیده‌های اجتماعی راهگشا است؛ به صورتی که در تحقیقاتی برای پیدا کردن رابطه پوشاک مردمان یک جامعه با شرایط آن جامعه، استفاده از نظریه کارکردگرایی مرسوم است. با جهانی شدن فرهنگ، لباس‌ها در نقاط مختلف جهان شبیه به هم شده است، اما هنوز عوامل زمینه‌ای بر طراحی و انتخاب لباس‌ها تأثیرگذارند. از این رو پژوهش پیش‌رو به بررسی عوامل تأثیرگذار در طراحی لباس ورزشی زنان المپیکی ایران از منظر پیش‌فرض‌های کارکردگرایی می‌پردازد.

۴. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر ضمن درنظرداشتن ملاحظات کارکردگرایانه و ممیزات زیبایی‌شناسانه، لباس‌های ورزشی زنان ایران را که بعد از انقلاب به مسابقات المپیک راه پیدا کرده‌اند، بررسی و عوامل مؤثر در طراحی و تولید آن‌ها را ذیل مؤلفه‌های کارکردی بیان می‌کند. برای این منظور، ابتدا لباس‌ها در سه گروه اصلی سرجامه، تن‌جامه و پاجامه بررسی می‌شوند. سرجامه‌ها اصولاً شامل قطعاتی می‌شود که موهای سر و گردن به جز گردی صورت را می‌پوشاند. تن‌جامه پوشاکی است که بالاتنه و از گردن تا باسن را پوشش می‌دهد. پوشاکی نیز که نیم‌تنه پایینی بدن را می‌پوشاند و اغلب به صورت شلوار است، در گروه پاجامه قرار گرفته است. به این منظور هرکدام از این گروه‌های پوشاک به‌طور جداگانه بررسی و سپس به عوامل زمینه‌ای مؤثر در طراحی پوشاک زنان در دوره‌های المپیک بعد از انقلاب

اسلامی ایران اشاره می‌شود. روش گردآوری داده‌های تحقیق برای انجام مراحل یادشده به صورت اسنادی و همراه با جستجو در میان پژوهش‌ها و نیز تصاویر سایت‌های معتبر از مسابقات زنان در بازی‌های المپیک در سال‌های ۱۹۹۶، ۲۰۰۰، ۲۰۰۴، ۲۰۰۸، ۲۰۱۲، ۲۰۱۶ و ۲۰۲۰ است. روش دسته‌بندی و تحلیل داده‌ها توصیفی-تحلیلی و همراه با توصیف دقیق تصاویر و تشریح ارتباط آن‌ها با مؤلفه‌های کارکردگرایانه است.

۵. یافته‌های پژوهشی

۵-۱. تغییرات پوشاک ورزشی زنان ایرانی در سه دوره اول حضور در المپیک

در ایران زنان برای اولین بار در مسابقات المپیک ۱۹۶۴ توکیو شرکت کردند. پس از انقلاب نیز با وقفه‌ای بیست‌ساله، زنان توانستند به رقابت‌های المپیک بازگردند که با حجاب اسلامی همراه بود (Hosseinihah, 2016: 25). در المپیک ۱۹۹۶ آتلانتا تنها نماینده خانم در رشته تیراندازی با تفنگ بادی، سرجامه‌ای به شکل روسری که به طور ساده روی گردن گره خورده، استفاده کرد (تصویر ۱). سرجامه در المپیک ۲۰۰۰ سیدنی در رشته تپانچه نیز روسری نقش‌دار است که روی گردن گره خورده است (تصویر ۲). در سومین دوره حضور زنان در مسابقات المپیک بعد از انقلاب یعنی بازی‌های المپیک ۲۰۰۴ یونان، تنها شرکت‌کننده خانم در این دوره از بازی‌ها در رشته تیراندازی با تپانچه و با سرپوش مقنعه ساده (پفی) و مرسوم جامعه در این دوره حضور داشت (تصویر ۳).

تن جامه‌ها نیز در دوره‌های مختلف المپیک به سبب روند مد و همچنین توجه به نیاز زنان ورزشکار با توجه به آناتومی آن‌ها و حضور در رشته‌های مختلف تغییر کرده‌اند. پوشش میان‌تنه زنان ورزشکار در المپیک ۱۹۹۶ در رشته تیراندازی با تفنگ شامل کت مخصوص این رشته و مانتو با قد متوسط و پایین‌تر از زانو است. در المپیک سال ۲۰۰۰ تن جامه مانتو و متناسب با مد اواخر دهه هفتاد در ایران به شکل گشاد و رنگ روشن است. در المپیک ۲۰۰۴ تن جامه را مانتویی ساده و به رنگ مشکی می‌بینیم که با توجه به روند پوشش اوایل دهه هشتاد در ایران کمی جذب و کوتاه است (تصاویر ۱، ۲ و ۳).

پاجامه برای زنان ایرانی شلوارهایی بلند است که با حفظ پوشش اسلامی و طبق اصول و ضوابط کمیته جهانی المپیک در نظر گرفته شده است. در سه دوره اول حضور زنان در المپیک، پاجامه‌ها تخصصی نیستند و همان شلوارهای ساده و روزانه مورد استفاده با مانتو هستند. البته شلوار تیراندازی با تفنگ بادی، شلوار مخصوص این رشته ورزشی و از جنس چرم است.

تصویر ۳. تمرینات آماده‌سازی المپیک ۲۰۰۴
منبع: URL3

تصویر ۲. سیزدهمین دوره بازی‌های آسیایی بانکوک ۲۰۰۰
منبع: URL2

تصویر ۱. مسابقات المپیک ۱۹۹۶
منبع: URL1

۵-۲. تغییرات پوشاک ورزشی زنان ایرانی در المپیک ۲۰۰۸

در المپیک ۲۰۰۸ پکن، فدراسیون جهانی تکواندو درخواست زنان محجبه در خصوص استفاده از پوشش سر را پذیرفت و در سال ۲۰۰۹ قانون منع پوشیدن سرجامه در تکواندو برداشته شد (Pfister, 2010: 2949). در این دوره، بانوی تکواندوکار از ایران مقنعه‌ای ساده را به‌عنوان پوشش سر استفاده کرد. سرپوش زنان ایرانی در المپیک ۲۰۰۸ پکن همچنان شامل روسری نخ پنبه و مقنعه ساده است. نحوه پوشاندن موی سر در پوشش بانوی تیراندازی با کمان با روسری به‌صورت گره شل روی گردن و در پوشش بانوی ورزشکار قایقران به‌صورت دستار بسته‌شده روی موی سر است (تصاویر ۴، ۵ و ۶).

در المپیک ۲۰۰۸ تن‌جامه سه رشته ورزشی به‌صورت تخصصی طراحی شده است. تن‌جامه در رشته تیراندازی با کمان شامل تی‌شرت ورزشی آستین‌بلند و سارافون آستین‌حلقه‌ای است که قد آن تا فاق امتداد می‌یابد. تکواندو دارای لباس همسان^۱ و تن‌جامه شامل پیراهن و کمربند مخصوص است. در قایقرانی روئینگ، تی‌شرت ورزشی آستین‌بلند و هماهنگ با شلوار تن‌جامه است (تصاویر ۴، ۵ و ۶).

پاجامه در دوره المپیک سال ۲۰۰۸، بسته به نوع ورزش متفاوت است. چنان‌که در تصاویر مشاهده می‌شود، برای تکواندو شلوار مخصوص این رشته ورزشی به نام هائی پوشیده شده و در قایقرانی، شلوار ورزشی هم‌رنگ تی‌شرت ورزشی و هماهنگ با آن طراحی شده است. در رشته تیروکمان، شلوار ورزشکار هم‌رنگ با سایر تکه‌های لباس و به حالت راسته و آزاد است.

۱. مجموع کت و شلوار و کمربند تکواندو را Dobok می‌نامند.

تصویر ۶. مسابقات قایقرانی روئینگ المپیک ۲۰۰۸
منبع: URL6

تصویر ۵. مسابقات تکواندو، المپیک ۲۰۰۸
منبع: URL5

تصویر ۴. مسابقات تیراندازی تیروکمان، المپیک ۲۰۰۸
منبع: URL4

۳-۵. تغییرات پوشاک ورزشی زنان ایرانی در المپیک ۲۰۱۲

در المپیک ۲۰۱۲ لندن، ایران هشت ورزشکار زن به محل برگزاری مسابقات اعزام کرد. سرپوش زنان رشته تیراندازی در این دوره مقنعه ساده و مقنعه حجاب است (مقنعه‌ای طراحی شده از جنس ویسکوز که به سر می‌چسبد و میدان دید ورزشکار وسیع‌تر می‌شود) که روی آن روسری کوتاه بسته شده است (تصاویر ۷ و ۸). پوشش سر برای بانوی رشته تیروکمان مقنعه ورزشی از جنس ویسکوز فانریپ (نوعی بافت در پارچه‌های گردباف ویسکوز) است که به دلیل ظاهرش آن را کبریتی می‌گویند و کشش زیادی دارد (Kalantari, 2016: 79). همراه با این پوشش کلاه کپ نیز وجود دارد (تصویر ۹). بانوی ورزشکار رشته قایقرانی روئینگ، روسری ساده با گرهی در پشت بر سر کرده است (تصویر ۱۰). سرجامه در رشته تنیس روی میز مقنعه ساده (تصویر ۱۱) و در پرتاب وزنه، مقنعه ورزشی هم‌رنگ تی‌شرت ورزشی است که انتهای آن داخل یقه تی‌شرت گذاشته شده است. ظاهر این سرجامه با مقنعه ورزشی قبلی به سبب داشتن برش قرینه در بالای سر متفاوت است (تصویر ۱۲). در این دوره بانوی تکواندوکار از مقنعه ساده استفاده نکرده و ظاهر سرجامه این ورزشکار شبیه به مقنعه‌ای ورزشی است که در قسمت جلوی سر کمی تفاوت دارد (تصویر ۱۳). بانوی قایقران کایاک نیز مقنعه ورزشی همراه با هدبند دارد (تصویر ۱۴).

تن‌جامه‌ها در المپیک ۲۰۱۲، شامل روپوش تا میان ران برای تیراندازی با تفنگ بادی، تی‌شرت آستین‌بلند که دارای برشی از رنگ دیگر و نیز آستین میچ‌دار کش‌بافت در رشته تنیس روی میز، به‌منظور ثابت‌بودن میچ لباس و بالانرفتن آن هنگام حرکات ورزشی است. در این دوره از رقابت‌ها، لباس مخصوص پرتاب وزنه بانوی ورزشکار دو تن‌پوش مکمل هم به‌صورت تی‌شرت ورزشی آستین‌بلند همراه با تاپ^۱ ورزشی مخصوص این رشته در نظر گرفته شده است. تن‌جامه در قایقرانی

1. Tank Top

دوتکه‌ای و شامل تی‌شرت ورزشی آستین‌بلند است که روی آن جلیقه با یقهٔ ایستاده^۱ و برش‌های اریب مغزی‌دوزی پوشیده شده است. در تیراندازی با کمان، تن‌پوش به شکل تی‌شرت ورزشی آستین‌بلند و سارافون تا میان ران است که در پهلوهای لباس برش عمودی قرمز رنگ دارد و طراحی سارافون نسبت به دورهٔ قبل دارای سبک ورزشی متناسب است.

پاجامه‌ها در المپیک ۲۰۱۲، در تکواندو و تیراندازی با تفنگ بادی، شلوار مخصوص برای این رشته‌های ورزشی است. در تیراندازی با کمان، شلواری راسته و هماهنگ با سارافون پوشیده شده است. شلواری زنانهٔ قایقرانی و پرتاب وزنه، به صورت لگ و از جنس پارچهٔ استرج^۲ هستند. همچنین دامنی کوتاه همراه با لگ ورزشی در پاجامه برای پوشاندن قسمت فاق ورزشکار پرتاب وزنه، از دیگر بخش‌های پاجامهٔ زنان در این دوره است.

تصویر ۹. مسابقات تیراندازی با تیروکمان، المپیک ۲۰۱۲
منبع: URL9

تصویر ۸. مسابقات تفنگ بادی، المپیک ۲۰۱۲ لندن
منبع: URL8

تصویر ۷. مسابقات تفنگ بادی، المپیک ۲۰۱۲ لندن
منبع: URL7

تصویر ۱۲. مسابقات پرتاب وزنه، المپیک ۲۰۱۲ لندن
منبع: URL12

تصویر ۱۱. مسابقات المپیک ۲۰۱۲ لندن
منبع: URL11

تصویر ۱۰. مسابقات قایقرانی روئینک، المپیک ۲۰۱۲ لندن
منبع: URL10

1. swan neck col

۲. پارچه‌ای از الیاف لاکرا که به نام تجاری اسپندکس معروف و دارای کشش زیاد با تنفس‌پذیری زیاد است (Kalantar, 2016: 72).

تصویر ۱۴. مسابقات المپیک ۲۰۱۲

لندن

منبع: URL14

تصویر ۱۳. مسابقات قایقرانی روئینگ،

المپیک ۲۰۱۲ لندن

منبع: URL13

۴-۵. تغییرات پوشاک زنان ایرانی در المپیک ۲۰۱۶

در المپیک ریو ۲۰۱۶ در کشور برزیل، نه شرکت‌کننده خانم از ایران در بازی‌ها به رقابت پرداختند. در رشته تیراندازی با تفنگ بادی، سرجامه‌ها مقنعه ساده و سرپند ورزشی^۱ است که با دکمه به یقه حجاب اتصال دارد و برای پوشش موها و گردن استفاده شده است (تصویر ۱۵ و ۱۶). در تپانچه بادی، سرپوش یک روسری ساده است که روی گردن گره خورده (تصویر ۱۷) و سرجامه رشته تیراندازی با تیر و کمان مانند دوره قبل مقنعه ورزشی است (تصویر ۱۸). پوشش سر بانوی ورزشکار پرتاب وزنه در این دوره المپیک، کلاه متصل به تی شرت ورزشی و به سبک هودی است و با طراحی ارگونومیک برش‌هایی برای راحتی سر ورزشکار دارد (تصویر ۱۹). در تنیس روی میز مقنعه ساده پوشش سر این بانوی ورزشکار را تشکیل می‌دهد (تصویر ۲۰). سرجامه قایقران روئینگ مانند دوره قبل است (تصویر ۲۱).

در المپیک ۲۰۱۶ تغییراتی در تن جامه پرتاب وزنه دیده می‌شود و لباس مخصوص طراحی شده به نام هیجود^۲ شامل تی شرت ورزشی آستین بلند کلاه‌دار به صورت هودی، سارافون با آستین کوتاه در نظر گرفته شده است. در تیراندازی تپانچه نیز تن‌پوش شامل تی شرت ورزشی آستین بلند و سارافون است که برای پوشش بیشتر خطوط محیطی بدن طراحی شده است. لباس قایقرانی روئینگ مانند دوره‌های قبل است. در تنیس روی میز، لباس دارای برش‌ها و انحناهای بیشتر در سرشانه است که بیشترین دایره چرخش را ممکن می‌کند و چاکلی در پهلوئی آن، امکان تحرک بیشتر را برای ورزشکار فراهم می‌کند.

۱. Headwear، پوششی به شکل لوله‌ای برای سر و گردن

۲. Hijood، طراح آن احدا زانتی و در شرکت Ahiida در استرالیا است (spiegato).

پاجامه در المپیک ۲۰۱۶ شامل شلوارهای تخصصی برای رشته‌های تیراندازی با تفنگ بادی و تکواندو، لگ ورزشی در رشته‌های قایقرانی و شلوار دمپاکش برای رشته پرتاب وزنه است. در تیراندازی با کمان و تنیس روی میز، شلوار ورزشی به صورت راسته است.

تصویر ۱۵. مسابقات تفنگ بادی، المپیک ۲۰۱۶ ریو
تصویر ۱۶. رشته تفنگ بادی، المپیک ۲۰۱۶ ریو
تصویر ۱۷. رشته تپانچه، المپیک ۲۰۱۶ ریو

منبع: URL17

منبع: URL16

منبع: URL15

تصویر ۱۸. مسابقات تیروکمان، ۲۰۱۶
تصویر ۱۹. مسابقات پرتاب وزنه، المپیک ۲۰۱۶ ریو

منبع: URL18

منبع: URL19

تصویر ۲۰. مسابقات تنیس روی میز، المپیک ۲۰۱۶ ریو
تصویر ۲۱. در مسابقات المپیک ۲۰۱۶ ریو

منبع: URL20

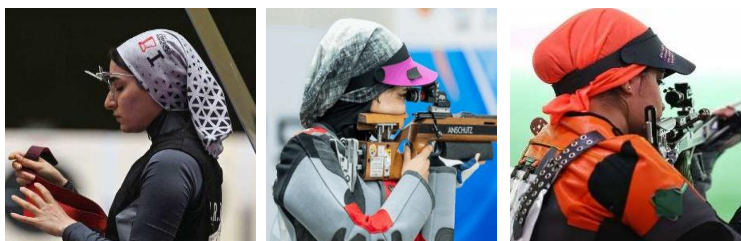
منبع: URL21

۵-۵. تغییرات پوشاک زنان ایرانی در المپیک ۲۰۲۰

در المپیک ۲۰۲۰ توکیو که به خاطر همه‌گیری کرونا در سال ۲۰۲۱ در کشور ژاپن برگزار شد، نمایندگان زن ایران ده نفر بودند. در این دوره از بازی‌ها، سرجامه در رشته تیراندازی با تفنگ بادی و تپانچه، سربند ورزشی است و بعضی از ورزشکاران از حجاب یقه استفاده نکرده‌اند (تصاویر ۲۲، ۲۳ و ۲۴). سرجامه‌ها شامل روسری (تصویر ۲۵)، مقنعه ورزشی (تصاویر ۲۶، ۲۷ و ۳۰) و کلاه (تصاویر ۲۸ و ۲۹) مورد استفاده در رشته کاراته است که اولین بار سهمیه حضور در مسابقات المپیک را گرفته بود. شایان ذکر است پس از موافقت کمیته جهانی المپیک، این نوع حجاب برای این رشته ورزشی تأیید شد (World Karate Federation, 2013).

پوشش بالاتنه در کاراته کاراته‌گی^۱ نامیده می‌شود و مخصوص این رشته، شامل کت کاراته و کمربند آن است. در بدمیتون، لباس دوتکه‌ای شامل تی‌شرت ورزشی و سارافون که اندازه آن تا پایین تر از فاق امتداد یافته، به منظور تناسب با پرش‌ها و خیزش‌های ورزشکاران این رشته ورزشی مورد استفاده قرار گرفته است. در رشته دوومیدانی، پوشش میان‌تنه تی‌شرت آستین‌بلندی است که قد آن تا ابتدای باسن می‌رسد. همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، در لباس این دوره زنان رشته تپانچه، تغییراتی از لحاظ طراحی و جنس پارچه صورت گرفته و تن‌جامه در این رشته به صورت تی‌شرت و سارافون اما با طراحی اختصاصی و برش در پیش‌سینه و از جنس پارچه ورزشی است. در قایقرانی نیز مانند دوره قبل، تن‌جامه تی‌شرت ورزشی است.

پاجامه‌ها در این دوره شامل لگ ورزشی در رشته‌های دوومیدانی و قایقرانی، شلوار ورزشی برای رشته‌های بدمیتون و رشته تپانچه بادی و شلوارهای مخصوص رشته‌های تیراندازی با تفنگ بادی، رشته کاراته و تکواندو، به ترتیب با نام‌های شیتا^۲ و هائی است.

تصویر ۲۲. مسابقات تیراندازی با تفنگ
بادی، المپیک ۲۰۲۰ توکیو
منبع: URL22

تصویر ۲۳. مسابقات تیراندازی، المپیک
تپانچه، المپیک ۲۰۲۰ توکیو
منبع: URL23

تصویر ۲۴. مسابقات تیراندازی با
تپانچه، المپیک ۲۰۲۰ توکیو
منبع: URL24

1. Karate gi
2. shitabaki

تصویر ۲۶. مسابقات تکواندو، تصویر ۲۷. در المپیک ۲۰۲۰ توکیو

منبع: URL27

المپیک ۲۰۲۰

منبع: URL26

تصویر ۲۵. المپیک ۲۰۲۰ توکیو

منبع: URL25

تصویر ۳۰. المپیک ۲۰۲۰ توکیو

منبع: URL30

تصویر ۲۹. المپیک ۲۰۲۰ توکیو

منبع: URL29

تصویر ۲۸. مسابقات کاراته، المپیک

۲۰۲۰ توکیو

منبع: URL28

۵-۶. زیبایی‌شناسی لباس‌های ورزشی زنان المپیک ایران

یکی از ویژگی‌های پوشاک، به‌ویژه پوشاک زنان، جنبه زیبایی آن و پاسخ به حس زیبایی‌طلبی انسان بوده است و از این منظر می‌توان پوشاک را دارای کارکرد زیبایی‌شناسانه دانست^۱ (Yarshater, 2013: 288). در لباس‌های ورزشی، تزئینات و رنگ نشان‌دهنده و برآمده از هویت و فرهنگ جامعه است و رنگ‌ها غالباً نشئت گرفته از ترکیب رنگی پرچم کشورها است. همچنین رنگ لباس ورزشی علاوه بر زیبایی، تأثیرات ذهنی نیز دارد (Pakbin, 2016). تزئینات لباس ورزشی شامل انواع برش‌ها، رنگ و طرح پارچه‌ها و علائم و نشانه‌های کشورها و عناصر تبلیغاتی برندهای ورزشی است. در این بخش، مطابق با روند بررسی پوشاک ورزشی زنان المپیک ایران، رنگ و تزئینات لباس‌ها نیز بررسی می‌شود.

۱. برای مثال شهرت پوشاک زنان بلوچ به‌خاطر سبک منحصربه‌فرد جامه گلدوزی‌شده و فاخر رایج در این ناحیه است که با قطعاتی از سوزن‌دوزی‌های ظریف و پرکار جلوی لباس و مچ آستین‌ها و دمپای شلوار تزئین شده است (Yarshater et al., 2013).

در سه دوره اول حضور زنان در بازی‌های المپیک، لباس ورزشی زنان همان لباس اجتماع شامل مانتو و شلوار و روسری یا مقنعه در نظر گرفته شده و فاقد تزئینات خاصی است که به نظر می‌رسد با توجه به فضای اجتماعی حاکم بر کشور انتخاب شده‌اند. در دوره چهارم، یعنی المپیک ۲۰۰۸، رنگ غالب لباس ورزشی سفید انتخاب شده است. در لباس قایقران روئینگ با رنگ تیره و برش‌های عمودی، از پارچه‌ای نارنجی‌رنگ در قسمت پیش‌سینه تن‌پوش و پهلو شلوار مشاهده می‌شود. نشان پرچم ایران نیز در سمت راست پیش‌سینه به صورت چاپ قرار دارد. در سارافون ورزشکار تیروکمان، نوارهایی باریک به رنگ سیاه در حلقه آستین و یقه لباس دوخته شده که متناسب با بندهای مشکی آلات تیراندازی است.

در المپیک ۲۰۱۲، در رشته تیروکمان، سارافون دارای برش عمودی در سمت پهلو به رنگ قرمز و نوار باریکی سبزرنگ دور حلقه آستین و همراه با چاک در پهلو آن است. شلوار و مقنعه نیز به رنگ سفید هستند. در قایقرانی کایاک، رنگ‌ها خنثی و شامل سفید، مشکی و خاکستری است. لباس بانوی رشته روئینگ، دارای تضاد رنگی تیره و روشن، و برش‌ها و مغزی‌دوزی در جلیقه در طیف رنگی بنفش است. سرپوش نیز در هر کدام به ترتیب سیاه و سفید انتخاب شده است. تزئینات در لباس بانوی پرتاب وزنه شامل برش‌های مختلف در تی‌شرت ورزشی برای افزایش کارایی آن در هنگام فعالیت ورزشی است. ناگفته نماند که گاهی برش‌ها در لباس‌های ورزشی به صورت درز دوخته نمی‌شوند، بلکه برای راحتی ورزشکار به صورت بخیه رودوزی می‌شوند که علاوه بر ایجاد تناسب و زیبایی سبب کشش بیشتر پارچه می‌شود. تی‌شرت ورزشکار با سرپوش هم‌رنگ است و تاپ ورزشی که روی تی‌شرت را پوشانده، دارای برش‌های افقی و عمودی در بالا و پیش‌سینه است که همراه با ترکیب رنگ‌های سبز، سفید و قرمز پرچم ایران را یادآوری می‌کند. پایین‌تنه شامل شلوار و دامن نیز سیاه‌رنگ است. رنگ لباس‌ها در رشته تنیس روی میز خاکستری و همدند در زیر مقنعه به رنگ آبی است و از برش‌ها، مغزی‌دوزی و چاپ در پیش‌سینه به رنگ‌های سفید و طلایی برای زیبایی بیشتر استفاده شده است.

در المپیک ۲۰۱۶ رنگ سفید بیشتر به چشم می‌خورد و تزئینات ساده‌تر هستند. در قایقرانی روئینگ، سرجامه و تن‌جامه سفید و شلوار خاکستری تیره است که با مغزی‌دوزی افقی، عمودی و اریب تزئین شده است. در تیراندازی با تپانچه، تی‌شرت رنگی همراه با سارافون و روسری سفید، ساده و بدون تزئین خاصی مورد استفاده قرار گرفته است. در لباس پرتاب وزنه، رنگ هودی همراه با کلاه و شلوار آبی بوده و پوشش‌های رویی یعنی جلیقه و دامن آن سیاه هستند. آنچه در لباس تنیس روی میز دیده می‌شود، برش‌هایی کاربردی و مخصوص لباس این رشته است. همچنین نشان

پرچم در سمت چپ پیش‌سینه و نام تجاری لباس در سمت راست نقش بسته است. رنگ لباس نیز سبز با برش‌های سفید، سرپوش و شلوار سیاه در نظر گرفته شده است. تزئینات و رنگ لباس‌ها در المپیک ۲۰۲۰، نسبت به دوره‌های پیشین تیره و ساده‌تر انتخاب شده است. رنگ تن‌جامه تیرانداز تپانچه درجات تیرگی را نشان می‌دهد و با سربند ورزشی هماهنگ انتخاب شده است. برش‌های زاویه‌دار در پیش‌سینه سارافون به رنگ‌های سفید و مشکی روی زمینه خاکستری تیره هستند و پوشش یقه سیاه است. نشان پرچم کشور و مغزی‌دوزی سارافون هم‌رنگ با تی‌شرت آن از تزئینات لباس رشته بدمینتون است. تی‌شرت و لگ ورزشی لباس قایقرانی سیاه‌رنگ و بدون برش یا تزئیناتی خاص است. در وسط پیش‌سینه تی‌شرت و همچنین روی ساق پای سمت راست شلوار، نشان تجاری تولیدکننده لباس ورزشی ملاحظه می‌شود و رنگ سرجامه سفید است. طراحی پارچه و چاپ رنگ‌های پرچم در تی‌شرت رشته دوومیدانی از تزئینات این لباس به‌شمار می‌رود که با لگی سیاه و ساده و بدون برش تکمیل شده و در هردو نشان تجاری نقش بسته است (جدول ۱).

جدول ۱. یافته‌های پژوهش

سرجامه	تن‌جامه	پاجامه	رنگ و تزئینات
روسری	لباس همسان	شلوار ساده	رنگ‌های بی‌فام شامل سفید، خاکستری و سیاه و رنگ‌های فام‌دار آبی، قرمز، سبز، نارنجی و طیف رنگی بنفش
مقنعه پفی ساده	مانتوی بلند	شلوار ورزشی راسته	تزیینات شامل برش‌های اریب، مغزی‌دوزی‌ها، چاپ‌های دیجیتال، حک کردن نشان پرچم و برند تولیدکننده لباس ورزشی
مقنعه تکواندو	مانتوی کوتاه و جذب	شلوار دمپا کش	
مقنعه ورزشی	سارافون	لگ ورزشی	
سربند ورزشی همراه با یقه حجاب	تونیک		
کلاه کاراته			

منبع: نگارندگان

۷-۵. عوامل زمینه‌ای مؤثر بر طراحی لباس‌های ورزشی زنان المپیک ایران

۷-۵-۱. شرایط جغرافیایی

با اینکه این مسابقات با نام المپیک تابستانی و اغلب در فصول گرم سال برگزار می‌شوند، اما شرایط جوی کشورها در فصل تابستان یکسان نیست. وضعیت آب‌وهوایی کشورهای میزبان المپیک در هر دوره به دلیل اثر گذاشتن بر طراحی لباس‌های ورزشکاران از لحاظ انتخاب پارچه، رنگ و تعداد تکه‌های لباس، حائز اهمیت است و توجه به این امر برای زنان مسلمان که دارای پوشش بیشتر از بقیه هستند، ضروری‌تر است. نظر به وضعیت اقلیمی می‌توان بازی‌ها را به دو گروه سالی و فضای

باز تقسیم کرد که ورزشکاران در سالن با داشتن تهویه مناسب و احتمالاً تجهیزات خنک کننده، نسبت به فضای باز به علت تغییر ناگهانی جو، نور مستقیم خورشید، دما و میزان رطوبت، شرایط متفاوتی دارند (Kanat, 2018). در سال ۲۰۰۸ لباس‌ها بیشتر از الیاف کتان هستند که این شرایط برای سرجامه بانوی قایقران با توجه به نوع ورزش و محل انجام فعالیت مناسب نبود و سبب شد برای فرار از گرما و رطوبت، روسری خود را به صورت توربان بالای سر خود جمع کند. در این دوره، رنگ روشن لباس‌ها برای عدم جذب گرما مناسب به نظر می‌رسد. در سال ۲۰۱۲ و با توجه به شرایط نسبتاً مساعد هوای لندن در طول مسابقات به تعداد قطعات لباس‌ها توجه شده است. در سال ۲۰۱۶، لباس‌های ورزشکاران داخل سالن و فضای باز مانند تیراندازی با تپانچه، تنیس، پرتاب وزنه و قایقرانی نسبت به دوره پیش، تکه اضافی ندارند. در المپیک ۲۰۲۰ در شرایط جوی ژاپن که اغلب دارای آفتاب و رطوبت زیاد است، لباس‌ها همچنان شرایط قبل را دارند و تغییر چندانی نکرده‌اند.

۵-۷-۲. فرهنگ ایرانی

در ایران، وجود اقوام مختلف با ویژگی‌هایی متفاوت سبب شده تنوع زیستی در اغلب شهرهای کشور مشاهده شود و ایران را دارای فرهنگی غنی و مختلف کند که نمود آن به جز گوناگونی در زبان، در تمام تجسم‌های زندگی از جمله خوراک، پوشاک و معماری بروز یابد (Nourbakhsh, 2009: 83). شاخص‌های هشت‌گانه هویت در لباس ایرانی شامل بومی‌گرایی در طرح لباس و بافت پارچه و دوخت، معانی نمادین در فرم، نقش، رنگ و تزئینات، تناسب با شرایط مکانی و زمانی، حفظ شئون اجتماعی و فردی، عنصر زیبایی در طرح و رنگ، و رعایت اندیشه پوشانندگی است (Mounesisorkheh, 2017). این موارد کمتر در طراحی لباس‌ها مورد توجه قرار گرفته و در المپیک ۲۰۰۸ پکن و دوره‌های پس از آن می‌توان نشان پرچم و رنگ‌های آن را از عناصر فرهنگی به‌کاررفته در لباس دانست.

۵-۷-۳. فرهنگ اسلامی

در ایران با وجود گروه‌های دینی، پوشش زنان مطابق با دستورهای اسلام در نظر گرفته شده و زنان ملزم به رعایت آن هستند. الزام داشتن روسری و مقنعه، برای پوشانندگی موهای ورزشکاران زن با توجه به این عامل در نظر گرفته شده است.

۵-۷-۴. نوع ورزش

لباس یک ورزشکار، او را به عنوان شرکت کننده در ورزشی خاص معرفی می‌کند. در پوشاک ورزشی رشته‌هایی مانند کاراته، تکواندو و تیراندازی با تفنگ بادی که دارای لباس همسان هستند، تنها سرجامه‌ها اضافه شده‌اند، اما در رشته‌هایی که لباس همسان ندارند، در صورت رعایت ایمنی، تمام تکه‌ها و ملزومات طبق نظر فدراسیون‌های ورزشی کشورها طراحی می‌شود.

۵-۷-۵. مشترکات انسانی

گاهی در میان عوامل مؤثر بر طراحی لباس‌های ورزشی زنان، مواردی دارای ارزش‌های مشترک در تمامی فرهنگ‌ها مشاهده می‌شود. در این زمینه استفاده از رنگ‌های سفید، قرمز و سبز علاوه بر اشاره به پرچم، رنگ‌هایی مشترک در اغلب جوامع انسانی است؛ برای مثال رنگ سفید دارای مضامینی مشترک در اغلب فرهنگ‌ها و یادآور صلح و دوستی است یا رنگ قرمز علاوه بر جلب توجه، رنگی مرتبط با سرعت و قدرت شناخته می‌شود. رنگ سبز نیز با مفاهیمی نظیر جوانی و رشد و طراوت مرتبط است (Aghakhani & Montazeri, 2012: 28-40).

جدول ۲. عوامل زمینه‌ای مؤثر در طراحی لباس ورزشی زنان ایرانی

عوامل زمینه‌ای	شرح
نوع ورزش	۱. کم‌تحرک: تفنگ بادی، تیروکمان، تپانچه، پرتاب وزنه سرجامه: روسری، مقنعه، اسکارف ورزشی و یقه‌حجاب انواع مقنعه ورزشی تن‌جامه: مانتو یا روپوش، سارافون، تی‌شرت‌های آستین‌بلند پاجامه: شلوارهای راسته، شلوار ورزشی، شلوار دمپاکش، دامن کوتاه ۲. پرتحرک: تنیس روی میز، تکواندو، کاراته، بدمینتون، دوومیدانی، قایقرانی سرجامه: مقنعه ورزشی، روسری که به پشت سر بسته شده است، مقنعه ساده تن‌جامه: تی‌شرت ورزشی بلند تا روی باسن پاجامه: لگ ورزشی و شلوار ورزشی جذب
فرهنگ ایرانی	پیروی نکردن از نمایش بدن زنان، استفاده از رنگ‌های پرچم کشور ایران
فرهنگ اسلامی	تأثیر دین اسلام در پوشش زنان ورزشکار هم در ورزش‌های دارای لباس همسان و هم در ورزش‌هایی که لباس همسان ندارند
جغرافیای طبیعی	این مورد بیشتر بر جنس پارچه مورد استفاده در پوشاک ورزشی زنان ایران تأثیرگذار بوده است
مشترکات انسانی	استفاده از رنگ سفید پرچم در اغلب لباس‌ها و در دوره‌های اخیر علاوه بر رنگ‌های بی‌فام، استفاده از رنگ‌های قرمز و سبز و آبی که دارای بار معنایی مثبت در ورزش و مشترک در میان بسیاری از فرهنگ‌ها است

۶. بحث

این تحقیق به بررسی تغییرات پوشاک ورزشی زنان ایرانی در مسابقات المپیک ۱۹۹۶ تا ۲۰۲۰ از منظر کارکردگرایی پرداخت. در یک جمع‌بندی کلی از یافته‌های به‌دست‌آمده از داده‌های پژوهش می‌توان گفت طراحی و اجرای لباس‌های زنان ورزشکار ایرانی در طول هفت دوره حضور، در رقابت‌های المپیک بعد از انقلاب در کنار حفظ پوشش اسلامی برای زنان، ابتدا در پی کسب مقبولیت نزد کمیته بین‌المللی المپیک و سپس جلب رضایت ورزشکاران بوده است. به‌نظر می‌رسد طراحی لباس در ایران در جهت سبک‌تر کردن و تخصصی کردن لباس‌ها به‌منظور راحتی ورزشکار پیش رفته است تا هر رشته با توجه به نوع فعالیتش لباس مخصوص خود را داشته باشد. در سرجامه‌ها، بیشترین تغییرات شامل طراحی، نوع پارچه مصرف‌شده، رنگ و نقش‌ها و برش و الگوسازی است. بیشترین تغییرات لباس در رشته تیانچه بوده است؛ به‌صورتی که سرجامه و تن‌جامه به‌ترتیب از مقعده و روسری ساده به سربند ورزشی و حجاب یقه و روپوش بلند ساده به تونیک یا سارافون بدل شده‌اند. در برخی رشته‌های دیگر مانند رشته قایقرانی روئینگ، روسری سفید به همان شکل اولیه و ثابت حفظ شده است. گاه نیز برای مثال درمورد سرجامه تصویب‌شده برای زنان رشته کاراته شاهد بی‌نظمی در پوشش و عدم تمرکز ورزشکار بر فعالیت خود به‌دلیل ثابت‌نبودن آن بر سر هستیم. در بررسی تأثیر عوامل زمینه‌ای بر طراحی لباس‌ها، بیشترین تأثیر به فرهنگ اسلامی و نوع ورزش بازمی‌گردد. از جمله این تغییرات می‌توان به اضافه‌شدن سرجامه همچنین قطعاتی برای پوشش تن‌جامه و پا‌جامه و بلندبودن آستین و قد تی‌شرت‌ها، شلوارهای بلند تا مچ پا و حفظ خطوط محیطی بدن با سارافون و دامن کوتاه، با توجه به رشته ورزشی فرد اشاره کرد.

۷. نتیجه‌گیری

بنا بر بررسی‌های انجام‌شده می‌توان عوامل مؤثر در طراحی پوشاک ورزشی زنان ایران در دوره‌های المپیک در هر سه جزء سرجامه، تن‌جامه و پا‌جامه را به این شرح دسته‌بندی کرد:

۱. **نوع ورزش:** این عامل سبب شده تا لباس‌ها گاهی به‌صورت اختصاصی برای زنان طراحی شوند؛ به شکلی که در ورزش‌هایی که ورزشکار احتیاج به فضای حرکتی بیشتری دارد، لباس‌ها برای پوشش‌دهی بیشتر چسبان‌ترند. سرجامه‌ها هم به سر و گردن می‌چسبند یا داخل یقه گذاشته می‌شود تا موجب کاهش دید و تضعیف عملکرد ورزشکار نباشد. در ورزش‌های کم‌تحرك، برای حفظ پوشش‌دهی خطوط محیطی بدن، تعداد قطعات بیشتر است؛ برای مثال از سارافون روی تی‌شرت

ورزشی استفاده شده و تن‌جامه‌ها بلندتر و پاجامه‌ها راسته هستند یا کاملاً چسبان نیستند و در سرجامه‌ها بنا بر رشته، از روسری یا سربند ورزشی استفاده کرده‌اند؛

۲. فرهنگ ایرانی: تأثیرگذاری فرهنگ ایرانی بر تولید پوشاک ورزشی زنانه که شامل توجه به عناصر مختلف هویتی، قومی و بومی در کشور است، در این لباس‌ها کمتر مشاهده می‌شود. استفاده از نشان پرچم ایران و رنگ‌های آن شامل سفید، قرمز و سبز از معدود موارد هویتی قابل مشاهده در لباس‌های ورزشی زنان المپیک است؛

۳. فرهنگ اسلامی: عامل دین سبب پوشیده‌تر شدن و اضافه‌شدن قطعه‌هایی به لباس ورزشی زنان شده است. در رشته‌های دارای لباس‌های اختصاصی مانند تکواندو، کاراته و تیراندازی با تفنگ بادی، سرجامه اضافه شده و در سایر رشته‌ها که لباس همسان بین‌المللی ندارند، علاوه بر سرجامه، تن‌جامه و پاجامه نیز تغییر پیدا کرده است که این تغییرات عمدتاً با توجه به قوانین پوشش اسلامی در مورد بدن زنان هستند و به تأیید فدراسیون‌های ورزشی و کمیته جهانی المپیک می‌رسند؛

۴. مشترکات انسانی: استفاده از رنگ‌هایی مانند سفید، قرمز و سبز در لباس‌های ورزشی زنان المپیک علاوه بر ارتباط با پرچم ایران، در سایر فرهنگ‌ها نیز دارای بار معنایی مثبت یا مرتبط با فعالیت‌های ورزشی است؛ برای مثال رنگ سفید در جهان به‌عنوان نمادی از صلح پذیرفته شده و رنگ قرمز با توجه به اشاره به پویایی و فعالیت، عمدتاً در لباس‌های ورزشی سایر کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد؛

۵. مقتضیات جغرافیایی: آب‌وهوای کشورهای میزبان بازی‌های المپیک گاهی در طراحی لباس زنان ورزشکار ایرانی و بیشتر در انتخاب جنس پارچه نقش دارد.

۸. تعارض منافع

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته بدرخانی با عنوان «ارزیابی جامعه‌شناختی شاخصه‌های لباس ورزشی اسلامی زنان ایران از منظر کارکردگرایی (مطالعه موردی: المپیک‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰)» به راهنمایی دکتر امیرحسین چیت‌سازیان و دکتر صدیقه نایفی است. این اثر در هیچ‌یک از نشریات داخلی و خارجی به چاپ نرسیده است.

References

- Aghakhani, H., & Montazeri, A. (2012). *Basics of visual arts*. Tehran: Payame Noor University. (In Persian)
- Asayesh, P., Farrokhseresht, M., & Khojasteh, M. (2011). Clothing design for Muslim women cyclists (track field). *The 3rd National Conference on Textile and Clothing Engineering- Yazd- April 2011*.
<https://civilica.com/doc/114673/>
- Bahrainwala, L., & O'Connor, E. (2022). Nike unveils Muslim women athletes. *Feminist Media Studies*, 22(3), 469-484.
<https://doi.org/10.1080/14680777.2019.1620822>
- Cook, K. J. (2018). Uncovering the Evolution of Hijabs in Women's Sports. *The Graduate Review*, 3(1), 62-67.
https://vc.bridgew.edu/grad_rev/vol3/iss1/13
- Gheysari, E., Nazari, A., & Derakhshan, S.J. (2018). Designing women's clothes and clothing in sports competitions. *National Conference on Dyes, Environment and Sustainable Development*. <https://civilica.com/doc/82779>
- Hoseinikhah, H. (2017). *The history of Iranian women's sports*. Tehran: Ramansokhan. (In Persian)
- Hwang, C., & Kim, T. H. (2020). Religiosity and modesty: how veiled Muslim women in the United States define modest activewear. *International Journal of Fashion Design, Technology and Education*, 13(2), 131-139.
<https://doi.org/10.1080/17543266.2020.1753246>
- Kalantar, S. (2016). *Fabrics: A guide for designers and interior architects*. Tehran: Mehr-e Norooz. (In Persian)
- Kanat, Z. E., & Özdil, N. (2018). Application of artificial neural network (ANN) for the prediction of thermal resistance of knitted fabrics at different moisture content. *The journal of the textile institute*, 109(9), 1247-1253.
- Monazzami, M., Alam, Sh., & Shetab Bushehri, S. N. (2011). The Identification of Effective Factors in the Development of Women's Physical Education and Sport in Islamic Republic of Iran. *Journal of Sport Management*, 3(10), 151-168. https://jssm.ut.ac.ir/article_23799.html (In Persian)
- Mounesisorkheh, M. (2017). Costume and Identity: Characteristics of Cultural Identity in Iranian Clothing. *Glory of Art*, 9(107-116), 17.
<https://doi.org/10.22051/jjh.2017.235> (In Persian)

- Nourbakhsh, Y. (2009). Culture and Ethnicity: A Model for Cultural Communications in Iran. *Journal of Iranian Cultural Research*, 1(4), 67-90. <https://doi.org/10.7508/ijcr.2008.04.004> (In Persian)
- Pakbin, S. (2017). The Investigation of the Iranian Athletics Sport Wears Comparing with European Countries Based on the Design, Form and Applicability. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(2), 51-68. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i2.849>
- Pfister, G. (2010). Outsiders: Muslim women and Olympic games—barriers and opportunities. *The International Journal of the History of Sport*, 27(16-18), 2925-2957. <https://doi.org/10.1080/09523367.2010.508291>
- Ramezaninezhad, R. R. (2008). *History of pyysical education sport sciences*. Amol: Shomal Paydar, SHomal Marash Sports Complex. (In Persian)
- Ritzer G. (2010). *Contemporary sociological theory and its classical roots: the basics*. Translated by: Sh. Mosammaparast. Tehran: Saless. (In Persian)
- Salehiamiri, R. (2013). *Cultural pathology in Iran*. Tehran: Qoqnoos. (In Persian)
- Skidmore, W. (2006). *Theoretical Thinking in Sociology*. Tehran: Islamic Sciences and Culture Academy. (In Persian)
- URL1: <https://change-makers.blog-tom.com/en/lyda-fariman.p40>
- URL2: <https://www.gettyimages.ae/detail/news-photo/iranian-kazemi-manijeh>
- URL3: <https://B2n.ir/xs3280>
- URL4: <https://www.mehrnews.com/news/729656/>
- URL5: <https://www.zibakade.com/Topics>
- URL6: <https://www.gettyimages.ie/photos/homa-hosseini>
- URL7: <https://parvaresheafkar.com/biography/athletes/elaheh-ahmadi/>
- URL8: <https://B2n.ir/jd6758>
- URL9: <https://www.yjc.news/fa/news/>
- URL10: <https://B2n.ir/yl2445>
- URL11: <https://www.gettyimages.ie/detail/news-photo/neda-shahsavari>
- URL12: <https://B2n.ir/yl2445>
- URL13: <https://www.gettyimages.ie/detail/news-photo/sousan-hajipourgoli>

URL14: www.gettyimages.ie/detail/news-photo/arezou-hakimimoghaddam-

URL15: <https://olympics.com/en/athletes/najmeh-khedmati>

URL16: <https://www.mehrnews.com/news/3038135/>

URL17: <https://www.gettyimages.ie/search/2/image>

URL18: <https://B2n.ir/xe9748>

URL19: <https://www.instagram.com/leylarajabi>

URL20: <https://B2n.ir/gp9433>

URL21: <https://www.gettyimages.ie/photos/mahsa-javar>

URL22: <https://B2n.ir/xg2098>

URL23: <https://B2n.ir/gp9433>

URL24: <https://B2n.ir/gp9433>

URL25: <https://B2n.ir/dw9777>

URL26: <https://khabarvarzeshi.com/x4JMf>

URL27: <https://B2n.ir/qm4171>

URL28: <https://ikf.ir/ShowContent/4628e721-bbd5-402a-9511-178e98214535>

URL29: <https://B2n.ir/pd8693>

URL30: <https://www.gettyimages.ie/detail/news-photo/irans-fasihi-farzaneh>

What is a Hijood. (no date). [Internet]. Available from: www.spiegato.com/de/was-ist-ein-hijood

World Karate Federation approves the hijab for competition [Internet]. (2013). Available from: <https://www.insidethegames.biz/articles/1012301/world-karate-federation-approves-the-hijab-for-competition>

Yarshater, E., Matin, P., & Bolokbashi, A. (2004). *Encyclopaedia Iranica 1 Clothing* (2nd Ed.). Tehran: Amirkabir. (In Persian)

Yazid, M. G., & Sugiura, K. (2016). *Designing a modest sportswear to provide comfort in daily sports activities for Muslim women wearing hijab*. <https://B2n.ir/mn9236>